

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้

1. ทำให้ได้หลักสูตรเสริมทักษะศิลปะ ด้านการวาดภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนแกนนำการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ จังหวัดกาญจนบุรี มีองค์ประกอบหลักสูตร ดังนี้

1.1 หลักการ

เป็นการเสริมความรู้เกี่ยวกับการวาดภาพ ให้เกิดการพัฒนาตนเองตามศักยภาพ ด้วยการจัดการเรียนการสอนให้มีประสบการณ์ในการฝึกการรับรู้ ฝึกวาดภาพและนำกระบวนการไปประยุกต์ใช้ตามแนวคิดของตนเอง โดยให้แหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นการเพิ่มทักษะศิลปะ ด้านการวาดภาพ

1.2 จุดมุ่งหมายทั่วไป เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการวาดภาพด้วยการเปิดโอกาสให้ตนเองได้ฝึกฝนและพัฒนาการรับรู้ในรูปแบบของการมองเห็นและการใช้มือให้สัมพันธ์กันแสดงออกตามศักยภาพของตนเอง

1.3 โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย เนื้อหาสาระและอัตราเวลาเรียน ดังนี้

1.3.1 เนื้อหาเรื่อง เรียนรู้การวาด ได้แก่ การวาดภาพกับมนุษย์, ความหมายของการวาดภาพและรูปแบบ อัตราเวลาเรียน 1 ชั่วโมง

1.3.2 เนื้อหาเรื่อง การนำเสนอเรื่องราว ได้แก่ การวางแผนการทำงาน, การเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ในการวาดและการเตรียมตัวก่อนการวาดภาพ อัตราเวลาเรียน 1 ชั่วโมง

1.3.3 เนื้อหาเรื่อง ความรู้พื้นฐานสำหรับการวาดภาพ ได้แก่ ทักษะวาดและแนวเรื่อง-เนื้อหา อัตราเวลาเรียน 2 ชั่วโมง

1.3.4 เนื้อหาเรื่อง ขั้นตอนการวาด ได้แก่ การร่างภาพและการวาดเส้นรอบนอก อัตราเวลาเรียน 4 ชั่วโมง

1.3.5 เนื้อหาเรื่อง การประยุกต์ใช้ความรู้ในการวาดภาพอย่างอิสระ อัตราเวลาเรียน 2 ชั่วโมง

1.4 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน ครูเป็นผู้กำกับแนะนำ เนื้อหาภาคทฤษฎีจัดให้มีกิจกรรมกลุ่ม, การอภิปรายและการปฏิบัติผลงาน

เพื่อเสริมความรู้ภาคทฤษฎี โดยเนื้อหาภาคปฏิบัติจัดให้นักเรียนได้วาดภาพไปพร้อมกับการได้รับ
ข้อเสนอแนะในขั้นตอนต่าง ๆ รวมทั้งแนวทางการนำเสนอรูปแบบผลงานของแต่ละคนตามศักยภาพ

1.5 การวัดและประเมินผลการเรียน แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

1.5.1 ประเมินผลก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะศิลปะด้านการวาดภาพ

1.5.2 ประเมินผลระหว่างเรียน ด้วยแบบประเมินท้ายกิจกรรม

1.5.3 ประเมินผลหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะศิลปะด้านการวาดภาพ

2. ทำให้ได้เอกสารหลักสูตรของหลักสูตรเสริมทักษะศิลปะ ด้านการวาดภาพ สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนแกนนำการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ จังหวัดกาญจนบุรี
ดังนี้

2.1 แผนการสอน ได้แก่

2.1.1 แผนการสอนที่ 1 เรื่องเรียนรู้การวาด

2.1.2 แผนการสอนที่ 2 เรื่องการนำเสนอเรื่องราว

2.1.3 แผนการสอนที่ 3 เรื่องความรู้พื้นฐานสำหรับการวาด

2.1.4 แผนการสอนที่ 4 เรื่องขั้นตอนการวาด

2.1.5 แผนการสอนที่ 5 เรื่องการวาดภาพเรื่องราว

2.2 ใบความรู้ ได้แก่

2.2.1 ชุดใบความรู้กิจกรรมภาษาภาพ สำหรับแผนการสอนที่ 1

2.2.2 ชุดใบความรู้กิจกรรมสรหามาเล่า สำหรับแผนการสอนที่ 2

2.2.3 ชุดใบความรู้กิจกรรมกำเนิดภาพ สำหรับแผนการสอนที่ 3

2.3 ใบงาน ได้แก่

2.3.1 ใบงาน สำหรับกิจกรรมภาษาภาพ

2.3.2 ใบงาน สำหรับกิจกรรมสรหามาเล่า

2.3.3 ใบงาน สำหรับกิจกรรมกำเนิดภาพ

2.3.4 ใบงาน สำหรับกิจกรรมมองเห็นเป็นรูป

2.4 แบบบันทึกข้อมูล ได้แก่

2.4.1 แบบบันทึกข้อมูล สำหรับกิจกรรมภาษาภาพ

2.4.2 แบบบันทึกข้อมูล สำหรับกิจกรรมสรหามาเล่า

2.4.3 แบบบันทึกข้อมูล สำหรับกิจกรรมกำเนิดภาพ

2.4.4 แบบบันทึกข้อมูล สำหรับกิจกรรมมองเห็นเป็นรูป

2.5 แบบทดสอบวัดทักษะศิลปะ ด้านการวาดภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

อภิปรายผล

ผู้วิจัยศึกษาการพัฒนาหลักสูตรและตัดสินใจเลือก พัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะศิลปะ ด้านการวาดภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนแกนนำการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ จังหวัดกาญจนบุรี ตามระบบการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 23) เนื่องจากระบบการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย วงษ์ใหญ่ เป็นระบบที่ได้มาจากการสังเคราะห์แนวความคิดของทฤษฎีหลักสูตรต่าง ๆ และผ่านการทดลองจริงมาแล้วทั้งในแนวกว้างและลึก สิ่งสำคัญคือนำไปปฏิบัติได้จริง ทำให้เห็นภาพรวมของการปฏิบัติงานที่เป็นระบบ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน การนำหลักสูตรไปใช้รวมทั้งการประเมินผลหลักสูตรได้อย่างชัดเจน ซึ่งปรากฏว่า ผลจากการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้เป็นไปตามขั้นตอนของระบบการพัฒนาที่วางไว้

1. การศึกษาค้นคว้า เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานถือเป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งนักพัฒนาหลักสูตรต้องมองเห็นเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากการกำหนดกรอบของการพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องรู้สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันของสิ่งที่ต้องการศึกษา ทั้งสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะ การใช้แหล่งการเรียนรู้ของผู้เรียนและความต้องการกิจกรรมเสริมทักษะศิลปะ ด้านการวาดภาพ ซึ่งข้อมูลทั้ง 4 ด้านนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวม 3 ลักษณะ คือ 1) ศึกษาค้นคว้าจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542, เอกสารทางวิชาการ, งานวิจัยต่าง ๆ 2) สรุปรูปและวิเคราะห์ผลจากการใช้แบบสัมภาษณ์นักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตจากการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยตรง 3) วิเคราะห์จากภาพวาดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนแกนนำการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

การรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามความเป็นจริงและสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ผู้วิจัยต้องกำหนดหลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย และเนื้อหาสาระแบบกว้าง ๆ ก่อนที่จะทำการพิจารณารายละเอียดอีกครั้ง เพื่อกำหนดขอบเขตของการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ตรงกลุ่มเป้าหมายและง่ายต่อการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นอย่างดี

2. ศึกษารูปแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาศิลปะ ซึ่งจากการศึกษาเอกสาร วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2542 เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้กลุ่มทัศนศิลป์ ช่วงชั้นที่ 2, วิเคราะห์รูปแบบหลักสูตรผสมผสานแนวคิดของผู้วิจัย นักการศึกษาทางศิลปะรวมทั้งธรรมชาติเนื้อหาวิชาเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม จากนั้นทำการกำหนดองค์ประกอบหลักสูตร โดยอาศัยพื้นฐานความรู้จากนักพัฒนาหลักสูตร ทั้งหลักสูตรทั่วไปและหลักสูตรศิลปศึกษา ดังนี้ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างหลักสูตรได้แก่ เนื้อหาสาระและอัตราเวลาเรียน 4) แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5) แนวการวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ เฮิร์ด (Heard, 1984) ที่สรุปว่า แนวทางของหลักสูตรต้องมีความ

ชัดเจนในเรื่องบทบาทหน้าที่และจุดมุ่งหมายต่างๆ ของนักเรียนทุกระดับชั้น การควบคุมและให้คำแนะนำเกี่ยวกับบทบาทของครูศิลปะรวมทั้งสื่อต่างๆ ส่วนสำคัญคือ การกำหนดกรอบของวัตถุประสงค์เพื่อการวางแผนสำหรับกิจกรรม ซึ่งในระดับ 1-6 ต้องจัดให้นักเรียนมีพื้นฐานในเรื่องความคิดสร้างสรรค์, สุนทรียภาพ, วัฒนธรรมและทักษะทางศิลปะ

การกำหนดรายละเอียดขององค์ประกอบหลักสูตรให้มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน ทำให้ การเลือกและกำหนดเนื้อหาเป็นไปได้อย่างตามหลักการและจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ แต่รายละเอียดของอัตราเวลาเรียนและแนวการวัดผล ต้องมีการปรับปรุงอีกครั้งหลังจากทดลองใช้หลักสูตรแล้ว เพื่อความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร เนื้อหาสาระ, แนวการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อการเรียนมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การกำหนดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนแก่นำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน และเป็นไปตามหลักการจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียน ในเรื่องการได้ความรู้เพิ่มขึ้นจากที่เคยเรียนมา เข้าใจเรื่องการวาดรูปมากขึ้น ได้ความรู้เกี่ยวกับหลักทางศิลปะ ชอบขั้นตอนการวาดภาพเรื่องการวาดแยกส่วนเพราะทำให้เข้าใจวิธีการวาดรูปต่างๆ มากขึ้นรวมทั้งจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งงานวิจัยของ พอล (Paul, 1983) นั้นพบว่า เด็กในช่วง 9-13 ปี ส่วนใหญ่มีลักษณะของการหยุดวาดภาพเกิดขึ้น เนื่องจากประสบกับความยากในการพัฒนาทักษะของการวาดภาพ เพราะเด็กหลายคนต้องการที่จะสร้างภาพแบบเหมือนจริง ดังนั้นเนื้อหาของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้ จึงเหมาะสมกับผู้เรียนในช่วงประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 9-11 ปี มีความต้องการในเรื่องของระบบ ขั้นตอนในการวาดภาพ เพื่อการตัดสินใจว่าตนเองสามารถพัฒนาได้หรือไม่ได้ สอดคล้องกับคำกล่าวของ อัสนีย์ ชูอรุณ (2542, หน้า2) สรุปได้ว่า เด็กในวัยนี้ โคพกับการเรียนรู้อย่างมีระบบ ทำให้เด็กเริ่มแสวงหาคำแนะนำ เกี่ยวกับการวาดรูปอย่างมีขั้นตอนจากผู้ที่สามารถให้คำแนะนำได้ ซึ่งจะเป็นช่วงของการตัดสินใจว่าจะผลิตผลิตกับการวาดรูปต่อไปหรือเลิกวาดรูป ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียน ภายหลังจากทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ร้อยละ 37.93 ชอบขั้นตอนในการวาดภาพ โดยเฉพาะการฝนมือ และการฝึกวาดแบบแยกส่วนด้วยรูปเรขาคณิต นักเรียนอีกร้อยละ 72.41 แสดงความคิดเห็นว่าได้ความรู้และเข้าใจเรื่องการวาดภาพมากขึ้น และอีกร้อยละ 65.52 ชอบและอยากเรียนวาดภาพต่อไปนานนาน แสดงให้เห็นว่า ทักษะการวาดภาพนั้น สามารถเรียนรู้ และพัฒนาได้เช่นเดียวกับทักษะทางด้านอื่น ๆ ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจการวาดภาพและเข้าใจวิธีการวาดภาพมากขึ้น ดังที่ NAEP News Letter (ลลิตพรรณ ทองงาม, 2539, หน้า 33) ทำการสำรวจแล้วพบว่า ทักษะทางศิลปะ สามารถเรียนกันได้เหมือนกับทักษะวิชาการด้านอื่น ๆ ไม่ใช่พรสวรรค์ที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล

เนื้อหาสาระที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญคือ ความรู้พื้นฐานในการวาดภาพ สอดคล้องกับอารี สุทธิพันธุ์ (2538, หน้า 44) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ความรู้พื้นฐานด้านการวาดภาพ จะเป็นแรงจูงใจในการรู้จักค่าของความงาม และกล่าวสนับสนุนความสามารถทางการวาดภาพว่า ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเชิงวิเคราะห์ค่าความงามของรูปร่าง รูปทรง ที่ว่าง พื้นผิว ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จะตัดสินว่า ผลงานทัศนศิลป์ชิ้นใดให้คุณค่าด้านดี หลักสูตรจึงจัดให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานสำหรับการวาดภาพไว้ในภาคทฤษฎีและมีการปฏิบัติงานจากความรู้ในเรื่องดังกล่าวตามความสนใจ

เนื้อหาในภาคปฏิบัติ ให้แนวทางผู้เรียนในการปฏิบัติงานและสอดแทรกเนื้อหาเรื่องราวตามความสนใจ แสดงออกเป็นภาพหลายเส้นอย่างอิสระ จะเห็นได้ว่าการจัดเนื้อหาของหลักสูตรมีความครอบคลุมตามกระบวนการเรียนรู้ทางศิลปะ ซึ่ง สถิตพรธณ ทองงาม (2539, หน้า 230) กล่าวไว้สรุปได้ว่า การคิดแก้ปัญหาและการกระทำ เป็นพฤติกรรมสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ทางศิลปะในรูปของกิจกรรมที่มีความหมายสำหรับเด็ก เพราะเด็กจะทำกิจกรรมต่างๆ ด้วย ประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ ได้ประสบการณ์ทางด้านวัสดุและความรู้สึกสัมผัส ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เน้นทางด้านการรับรู้ ความรู้สึกที่เด็กพึงมีต่อสภาพแวดล้อมรอบตัว เป็นกระบวนการเรียนรู้สภาพแวดล้อมของเด็ก และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เป็นการพัฒนาทางความคิดสร้างสรรค์

2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ทางศิลปะ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอนให้มากที่สุด ซึ่งกิจกรรมของหลักสูตรมุ่งให้ผู้เรียนสำรวจตัวเองทั้งในด้านของความคิด จินตนาการ และความสามารถในการวาดภาพ แล้วศึกษาเพิ่มเติมถึงวิธีการพัฒนาให้ดีขึ้น ด้านวัสดุต่าง ๆ อย่างหลากหลายตามศักยภาพของตนเอง ซึ่ง คาบาลเลโร (Caballero, 1990) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดทำโครงการศิลปะ พบว่า การสนับสนุนในเรื่องการทดลองใช้สื่อต่าง ๆ และการปฏิบัติงานเป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่สูงขึ้นและทำให้เกิดการพัฒนาทักษะ สอดคล้องกับวิรุณ ตั้งเจริญ (2539) กล่าวไว้ว่า กระบวนการทางศิลปะเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้านใดด้านหนึ่งที่เหมาะสมกับเด็กช่วยพัฒนาการทางด้านการเรียนรู้หรือสติปัญญาโดยตรง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นนทิสุกรีย์ ดงทันเจริญ (2522) ที่สรุปไว้ว่า วุฒิทางเยาว์ปัญญา มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการวาดภาพ อันเป็นความถนัดที่แสดงออกเป็นรูปแบบศิลปะประเภทหนึ่ง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จากประสบการณ์ส่วนตัว ซึ่งจัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่องเป็นธรรมชาติ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างคล่องแคล่ว สนุกสนานเป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับผลงานวิจัย

ของ ชูจิตต์ วัฒนารมย์ (2529) สรุปผลได้ว่า ครูศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษามีความเห็นว่ กิจกรรมศิลปศึกษาประเภทต่างๆ ส่วนใหญ่มีคุณค่ามากในการส่งเสริม ด้านความรู้ทางศิลปะ เทคนิคการทำงานศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการทางอารมณ์ ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการสร้างนิสัยที่ดีในการทำงาน กิจกรรมจึงเน้นให้ผู้เรียนใช้วิธีการวาดภาพจากวัตถุจริงหรือรูปภาพที่ได้จากประสบการณ์ ความทรงจำ ผสมผสานกันในภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พาร์เซอร์ (Pariser, 1979) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมในการวาดรูปของเด็กในระดับชั้นประถมศึกษา โดยใช้วิธีการวาดภาพ 2 วิธี คือ วาดตามวัตถุจริง และวาดเส้นเลียนแบบภาพของศิลปิน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ในวิธีแรกเด็กจะวาดรูปแบบถ่ายทอดของสิ่งนั้นตามที่เคยเห็นมา ส่วนในวิธีที่สอง เด็กจะลอกเส้นตามภาพของศิลปิน แต่จะมีการวาดแทรกเสริมประสบการณ์จากการรับรู้ในชีวิตจริงลงไปเช่นกัน สอดคล้องกับ สมัคร ผลจำรูญ (2522 อ้างถึงใน อรอนงค์ ฤทธิ์ฤาชัย, 2539, หน้า 48) ซึ่งกล่าวว่า เด็กในช่วงอายุ 9-12 ปี มีการแสดงออกทางศิลปะ ที่เปลี่ยนจากการวาดวัตถุต่าง ๆ มาเป็นการวาดที่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ ซึ่งเป็นไปตามขั้นพัฒนาการทางศิลปะของ โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1987, p. 187) ที่ว่า เด็กวัยนี้จะอยู่ในขั้นที่ 4 คือ เริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริงได้ทุกลักษณะ ซึ่งนักเรียนจะถ่ายทอดสิ่งที่ตนเคยพบเห็นจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม โดยวาดเส้นแบบสิ่งต่าง ๆ

กิจกรรมในหลักสูตรเลือกให้ผู้เรียนใช้รูปแบบในการฝึกฝน เพราะขั้นตอนในการมองแบบแยกส่วนและการวาดแยกส่วนนั้น จำเป็นต้องใช้ความสามารถในการมองเห็น ดังนั้น การวาดภาพจากการสังเกตรูปแบบ จะช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนการวาดภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนฝึกฝนการวาดจากรูปแบบจนเกิดความชำนาญ แล้วจึงเปิดโอกาสให้แทรกเสริมจินตนาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของเบอร์ดัน (Berton, 1981) ซึ่งพบว่า เด็กที่วาดภาพจากความทรงจำ จะใช้เส้นและพื้นที่ว่างได้ไม่ดีเหมือนกับการวาดภาพจากการสังเกต

2.3 การใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ เช่น การศึกษาค้นคว้าจากใบความรู้ การจัดกลุ่มอภิปราย การวิเคราะห์ภาพร่วมกัน การสาธิต การบรรยายสรุป เกม ตามความเหมาะสมของเนื้อหา และขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งผู้เรียนจะสนใจเมื่อลักษณะของการเรียนรู้มีการเคลื่อนไหวร่างกาย มีการค้นคว้าจากการอ่าน การค้นหาวิธีการวาดจากการทดลองทำตามการรับรู้ของตนเอง บางส่วนชอบที่จะทำงานกลุ่ม เพราะสนุกได้ช่วยกันคิด และอภิปรายหน้าชั้นเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของ อรอนงค์ ฤทธิ์ฤาชัย (2539) พบว่า เด็กในช่วงอายุ 9-12 ปี อยู่ในขั้นรวมกลุ่ม (The Gang Age) มีพัฒนาการศิลปะ คือเริ่มมีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ เด็กชายและหญิงเป็นปฏิปักษ์กัน เริ่มเป็นอิสระจากการปกครองของผู้ใหญ่

สื่อประเภทใบความรู้จะถูกนำมาใช้ในเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นทฤษฎี มีภาพประกอบ เพื่อเพิ่มความเข้าใจ และปฏิบัติงานจากใบงานทุกครั้ง สื่อการสอนประเภทรูปภาพลักษณะต่าง ๆ จะถูกนำมาใช้ในเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงาน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนในด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างสรรค์รูปแบบของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของประพนธ์ พิสัยพันธ์ (2541) พบว่า นักเรียน มีความคิดสร้างสรรค์ ในด้านความคิดริเริ่มและโดยรวมสูงขึ้น หลังจากได้รับการฝึกฝนการรับรู้เชิงสุนทรีย์ และกล่าวว่า วิธีการนี้ใช้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาประสบการณ์ทางศิลปะให้กับผู้เรียนได้

3. การประเมินเอกสารหลักสูตร เป็นขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของ หลักสูตรก่อนการทดลองใช้จริง การประเมินคุณภาพหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ของการวิจัยครั้งนี้ใช้ การประเมินระดับความสอดคล้องของความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน แยกเป็น 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ปฏิบัติงานในตำแหน่งศึกษานิเทศก์ระดับ 7 จาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 1 ท่าน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียน การสอนวิชาศิลปะในระดับประถมศึกษาจำนวน 2 ท่าน ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้สอน 1 ท่านและ ช่วยราชการบนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 1 ท่าน 3) ผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตรของโรงเรียนแกนนำการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ปฏิบัติงานตำแหน่งฝ่ายวิชาการ ของโรงเรียน จำนวน 1 ท่าน และ 4) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านทัศนศิลป์ ปฏิบัติงานในตำแหน่งอาจารย์ ประจำ ของคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 1 ท่าน

ผลการตรวจสอบเอกสารหลักสูตร ได้รับการยอมรับว่าเอกสารหลักสูตรและเอกสาร ประกอบหลักสูตร ที่พัฒนาขึ้นนี้มีความเหมาะสมโดยได้ค่าความสอดคล้องของระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ .8 ขึ้นไปทุกรายการ สูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้คือ .5 สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้

ผู้วิจัยเลือกวิธีการตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมและการเข้าใจในภาษา สำหรับ นักเรียนชั้น ป. 5 โดยวิธีการทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน เพื่อ ความใกล้ชิดในการทำกิจกรรมตามแผนการสอนและสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการใช้ภาษา ความน่าสนใจของภาพประกอบ ในส่วนต่าง ๆ ของเอกสารประกอบหลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การที่ผู้วิจัยเลือกการตรวจสอบเอกสารหลักสูตร โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินนั้นด้วย เหตุผลที่ว่า ท่านผู้เชี่ยวชาญย่อมเป็นผู้ที่มีความชำนาญอย่างหลากหลายทั้งในด้านการจัดการเรียน การสอน ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศหลักสูตรและการสอน และด้านการจัดการเรียน การสอนให้กับผู้ที่กำลังศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ ทุกท่านย่อมเป็นผู้เชี่ยวชาญในทฤษฎี การจัดทำ แผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนรวมทั้งการวัด และประเมินผล นอกจากนี้ยังให้ข้อเสนอแนะที่ใช้เป็นข้อเปรียบเทียบและนำมาเป็นแนวทางในการ

ปรับปรุงเอกสารประกอบการสอน ให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งจะได้ผลที่ตรงกับความเป็นจริง และเหมาะสมสอดคล้องกว่าการตรวจสอบด้วยสูตรหรือวิธีอื่น ๆ

4. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ดำเนินไปตามกรอบที่ได้กำหนดไว้ โดยนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญและผลจากการทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มย่อยในด้านความเข้าใจในภาษา ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงส่วนต่าง ๆ ได้แก่ เวลาเรียน เนื้อหาภาคทฤษฎีควรเพิ่มขึ้น หรือขนาดตัวอักษรในใบความรู้ควรมีขนาดใหญ่ขึ้น การเลือกรูปภาพมาใช้ในการเรียนการสอนและการทดสอบการวาดภาพในการเรียนการสอน ซึ่งเนื้อหาหลักยังคงเดิมแต่ปรับเปลี่ยนลำดับก่อนหลังให้เหมาะสมและเป็นธรรมชาติ ทำให้ได้เอกสารหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ที่นำไปใช้ในการทดลอง

5. การทดลองใช้เพื่อประเมินหลักสูตร จากการประเมินผลของหลักสูตร ผู้วิจัยพบว่าการนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นและเอกสารหลักสูตรไปทดลองใช้จริงนั้น ประสบปัญหาในเรื่องของเวลา เนื่องจากเนื้อหาและกิจกรรมบางแผนการสอนนั้นมากเกินไปและปัญหาในการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่เป็นภาพ เนื่องจากขาดอุปกรณ์ในการขยายภาพให้มีขนาดใหญ่ ต้องนำภาพไปอัดเพิ่มให้ได้ตามจำนวนผู้เรียน ซึ่งมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการแบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้ากลุ่มละ 3 คน ต่อภาพ 1 ชุด นอกจากนี้ยังประสบปัญหาความไม่พร้อมของผู้เรียน การขาดเรียนและความไม่พร้อมของแหล่งการค้นคว้าความรู้นอกห้องเรียน

ดังนั้น ในการทดลองใช้หลักสูตรจะต้องเตรียมการให้พร้อม โดยเฉพาะสื่อการเรียนรู้ในแต่ละแผนการสอน และควรศึกษาสภาพความพร้อมของสถานที่ในการจัดกิจกรรม ปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความยืดหยุ่นในเรื่องสถานที่ เพื่อเพิ่มความสะดวกในการเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ในการทำงาน รวมทั้งการจัดเตรียมอุปกรณ์อย่างเพียงพอและมีเสนอแนะแหล่งค้นคว้าที่หลากหลายให้กับผู้เรียน

จากผลการทดลองหลักสูตรพบว่า คะแนนทักษะศิลปะ ด้านการวาดภาพของผู้เรียนที่ผ่านการใช้หลักสูตร สามารถทำคะแนนหลังการทดลองได้สูงกว่าก่อนการทดลองและมีส่วนของคะแนนที่เพิ่มขึ้นนั้นสูงกว่าคะแนนส่วนที่เพิ่มขึ้น ของนักเรียนที่ไม่ได้ผ่านการใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$) นอกจากนี้ผู้เรียนมีความคิดเห็นและความพึงพอใจ เกี่ยวกับหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ในด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์อยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผู้เรียนมีความสนใจเรียนดีและมีความสนใจในเรื่องการวาดภาพ มีความต้องการวิธีการวาดภาพอย่างเป็นขั้นเป็นตอนจากผู้สอน ประกอบกับมีกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติงานวาดภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการทางศิลปะที่มุ่งเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติงานตามศักยภาพ แต่กิจกรรมบางส่วนเน้นขั้นตอนของการวิเคราะห์ แยกแยะทางสายตา ฝึกวาดเส้นให้เกิดความสัมพันธ์ของสายตาและมือ อาจเป็น

ขั้นตอนที่กำหนดตายตัวและปฏิบัติซ้ำ ๆ กันมากเกินไป นักเรียนส่วนหนึ่งจึงต้องการวิธีการสอนแบบ การสาธิตจากผู้สอน ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจได้รวดเร็วขึ้น ผู้เรียนยังได้รับประสบการณ์ ในการเรียนรู้แบบใหม่ ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างวิธีการมองสิ่งต่าง ได้ทั้งจากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย และ จากส่วนย่อยไปหาส่วนรวมได้ในขั้นตอนเดียวกัน นอกจากนี้กิจกรรมของแผนการสอนจำเป็นต้อง ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน จึงเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้น

6. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ภายหลังจากการทดลองใช้เพื่อประเมิน หลักสูตรแล้ว พบว่า การพัฒนาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรมีความสำคัญอย่างมากใน กระบวนการพัฒนาหลักสูตร เพราะภายหลังจากการสร้างและตรวจสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม เมื่อนำไปทดลองใช้จริงย่อมมีข้อบกพร่องเกิดขึ้น ในหลาย ๆ ส่วน จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงอีกหลาย ๆ ครั้งเพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ในระบบ ของการพัฒนาหลักสูตรที่ผู้วิจัยเลือกใช้จะมีระบบการประเมินหลักสูตรอยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ จึงทำให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้มีการประเมินและแก้ไขปรับปรุงมาในบางส่วน ทำให้ หลักสูตรมีคุณภาพและประสิทธิภาพที่ดีระดับหนึ่ง แต่ถึงอย่างไรสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีการนำ หลักสูตรไปใช้ย่อมมีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นจึงควรมีการประเมินและ แก้ไขปรับปรุงหลักสูตรเป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสม เมื่อใดที่มีการปรับเนื้อหาสาระแล้ว ก็ต้อง มีการปรับปรุงกิจกรรม การประเมินและองค์ประกอบอื่น ๆ พร้อมกันไป เพื่อความสอดคล้องและได้ หลักสูตรที่มีคุณภาพเหมาะสมกับผู้ใช้หลักสูตรและสภาพแวดล้อมของผู้ใช้หลักสูตรอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้ จะได้ตัวหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่ผ่านการ ประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญและผ่านการทดลอง ได้ผลว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมและสามารถ นำไปใช้ได้ ควรนำหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรที่ผ่านการประเมินแล้วในครั้งนี้ ไปขยายผลการ ทดลอง โดยนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนอื่น ๆ ให้ครูผู้สอนของโรงเรียนเป็นผู้จัดกิจกรรมตาม หลักสูตรให้กับนักเรียน แล้วทำการประเมินคุณภาพของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น และปรับปรุงแก้ไข อีกครั้ง จะทำให้ได้หลักสูตรที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรศึกษาแผนการสอนอย่างละเอียดในทุกขั้นตอน เพื่อความพร้อมในการเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอและครบทุกกระบวนการ ทั้งนี้เนื้อหา บางเรื่อง สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการและสถานที่เรียนได้ตามความเหมาะสม เช่น เนื้อหาส่วนของ

การปฏิบัติการวาดภาพ และการทดลองเทคนิคด้านวัสดุต่าง ๆ ในการสร้างภาพ เพราะจะทำให้เกิดความไม่สะดวกในการดูแลความสะอาดรวมทั้งพยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด

3. เพิ่มกิจกรรมที่มุ่งเน้นเรื่องการดูแลรักษาอุปกรณ์ในการวาดภาพให้มีความสะอาดอยู่เสมอเพื่อเป็นการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดี

4. การจัดเตรียมสถานที่ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม และมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในการจัดกิจกรรมบางเนื้อหาต้องให้อิสระผู้เรียนในการทำงาน ในที่เป็นธรรมชาติ รอบ ๆ อาคารเรียน หรือที่อื่น ๆ ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงเรื่องความปลอดภัย ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน แต่ควรกำชับเรื่องเวลาในการทำงานให้ชัดเจน

5. ด้านครูผู้สอน มีดังนี้

5.1 ควรมีการเตรียมตัวในส่วนของคุณสมบัติที่เป็นปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อม สภาพสังคม ทั้งในชุมชนและโรงเรียน รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ

5.2 ควรปรับตัวให้เข้ากับผู้เรียน เพื่อทำความเข้าใจกับสิ่งที่ผู้เรียนต้องการได้รับหรือแสดงออก ไม่เกิดปัญหาในการสื่อสารที่ไม่ตรงกัน

5.3 ควรทำตัวเป็นผู้ฟังบ้างในบางครั้งควบคู่ไปกับการตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน

5.4 ตรวจสอบความสามารถของตนเองในการดำเนินการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร เนื่องจากจำเป็นต้องมีทักษะการวาดภาพพื้นฐานในระดับหนึ่ง โดยการนำกิจกรรมในหลักสูตรไปทดลองใช้กับตนเองก่อน

6. จัดให้มีการประเมินการใช้หลักสูตรทุกครั้ง ที่นำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในครั้งต่อไป เพื่อให้ทราบคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร ในกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะต่าง ๆ กัน และนำมาเป็นข้อมูล เพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ ไปพัฒนาต่อหรือพัฒนาส่วนหนึ่งส่วนใดของหลักสูตรในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ศึกษาวิจัยโดยการนำหลักสูตร ไปทดลองใช้กับผู้เรียนที่มีลักษณะเหมือนหรือต่างออกไป แล้วประเมินผลหลักสูตรเพื่อพัฒนาเอกสารหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประโยชน์หรือความสำคัญของทักษะศิลปะด้านการวาดภาพที่มีต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาสติปัญญา การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

3. ศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ทางศิลปะด้านอื่น ๆ ซึ่งในเมืองไทยยังมีไม่มาก ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับทฤษฎีทางศิลปศึกษาที่น่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับส่วนใหญ่อยู่ในต่างประเทศ แต่ปัจจุบันนักวิชาการทางศิลปศึกษาของไทยทำการรวบรวมข้อมูลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทย สามารถนำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้
4. ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะศิลปะ ด้านการวาดภาพ จากวิธีสอนต่าง ๆ
5. เปรียบเทียบระดับของทักษะศิลปะ ด้านการวาดภาพ โดยการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสอนที่ต่างกัน โดยใช้หลักสูตรเสริมทักษะศิลปะ ด้านการวาดภาพที่พัฒนาขึ้น